

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 19. februvarija 1897.

Politiški oddelek.

Za koga je peta kurija?

Nekaterniki bi radi svet prepričali, da je peta kurija osnovana samo za delavce in za tiste, ki dosedaj niso bili v državnem zboru zastopani. Tega mnenja so bili nekateri člani katoliške stranke, ki so hoteli za poslanca g. Gostinčarja. Kmalu so pa to misel popustili, kaj drugače bi dr. Kreka ne bili mogli postaviti za kandidata.

Mi se s tem nazorom nismo strinjali. Nova kurija ima biti zastopstvo vseh, zlasti delujočih stanov. Zato se pa imajo pravico udeležiti volitev v tej kuriji vsi dosedanjí in novi volilci. Če se to ne zgodi, poslanci pete kurije ne bodo to, kar bi morali biti, pravi ljudski zastopniki, temveč le nova skupina zastopstva interesov.

To naj omenimo, da so celo delavski listi ob svojem času se potegovali za to, da po novi kuriji ne bodo delavci ločeni od drugih stanov, temveč, da se ž njimi združijo. Zato se pa čudimo, da sedaj po nekaterih delavskih shodih govorniki zabavljajo, če druge stranke ne hote pete kurije kar socijalnim demokratom prepustiti.

Vemo, da se bode nam ugovarjalo, da so sedanji stanovi v drugih kurijah dovolj zastopani. To je deloma resnica, da si o kmetskem in obrtnem stanu tega naravnost trditi ne moremo. Radi pa priznamo, da bode treba novi volilni red še preminjati. Delo, ki se je s peto kurijo začelo, se mora nadaljevati. Peta kurija je začetek prehodu od zastopstva koristi k pravemu ljudskemu zastopu, kakeršne imajo v nekaterih drugih državah. Dalnje preminjanje volilnega reda se pa ne sme goditi v tej smeri, da se naredi peta kurija za zastop delavcev, temveč v tem smislu, da se odpravijo polagoma sedanje kurije in pomnoži število poslancev pete kurije. Najprej bo morda kazalo odpraviti kurijo veleposestnikov, ali pa vsaj pomanjšati število njenih zastopnikov. Ta kurija je povse neopravičena. Veleposestniki so že v gospodski

zbornici tako dobro zastopani, da pač ni treba, da imajo svoje poslance še v zbornici poslancev. V deželnih zborih se pač da kurija veleposestnikov nekoliko opravičevati, ker imajo le jedno zbornico, a v zbornici poslancev je pa povse odveč.

Če se peta kurija dobro obnese in se bode videlo, da njeni poslanci zares zastopajo vse sloje prebivalstva, ne pa samo delavcev, bode mogoče odpraviti sedanji kuriji kmetskih občin in mest in trgov ter pomnožiti poslance pete kurije. S tem bi namreč popolnoma prešli k občni volilni pravici. Seveda pri tem bi se volilni okraji morali nekoliko drugače razdeliti, kakor so sedanji volilni okraji pete kurije, da se ne zgodi, da bi morda velik del prebivalstva kake dežele ne bil zastopan, kakor se sedaj godi s koroškimi Slovenci, ki nimajo nobenega poslanca.

Reči pa moramo, da samo na sebi pa mi nimamo nič proti velikim okrajem, kjer krajevne razmere drugačne razdelitve ne zahtevajo. Veliki volilni okraji, ki volijo po več poslancev, imajo to prednost, da pri volitvi odločujejo politična načela, ne pa osebna priljubljenost kandidatova. Tudi poslanec ni tako odvisen od majhnih lokalnih potreb kacega volilnega okraja, kakor poslanec majhnega volilnega okraja, za katerega včasih celo to odloči, da je obljubil poganjati se za ta ali oni most, to ali ono cesto. Tako tak poslanec polaga več važnosti na take malenkosti, kakor na občne koristne zadeve. Večkrat vladi ali drugim strankam odjenja v važni stvari za kako lokalno malenkost, ki je pomenljiva zanj, ako hoče obdržati mandat. Po našem mnenju pa za poslanca morajo biti vodilo načela, če tudi pri tem lokalnih potreb prezirati ne sme.

Iz povedanega je vidno, da se morajo volitve v peti kuriji udeležiti stari in novi volilci, ako hočemo, da volilna reforma doseže svoj namen.

Tudi v interesu nižjih stanov je, da se ne prepusti peta kurija delavcem. Recimo, da bi v tej kuriji bili voljeni sami socijalni demokratje, bi druge stranke gotovo se upirale vsaki nadaljni volilni reformi, češ, da potem

osodo države izroče prevratnikom v roke. Če pa socijalisti v peti kuriji ne dosežejo znatnih uspehov, bodo druge stranke spoznale, da je strah pred socijalisti neopravičen in pot do občne volilne pravice bode s tem poglajena. Zato pa mora vsak demokrat delati na to, da se volitve v peti kuriji udeleže vsi volilci, da se tako pokaže, kakšen bi bil pravi obraz ljudskega parlamenta v Avstriji. Peta kurija je osnovana za vse avstrijske državljane in ta mora tudi dejanski biti.

Politični pregled.

Kandidatje katoliške stranke. — Naša katoliška stranka je postavila za peto kurijo kot kandidata dr. Janeza Kreka za kmetske občine ljubljanske okolice dr. Ivana Šusteršiča, za notranjske kmetske občine dr. Žitnika, za gorenjske kmetske občine poštarja Josipa Pogačnika v Podnartu, za kmetske občine trebanjskega volilnega okraja vodjo Frana Povšeta in kmetske občine novomeškega volilnega okraja Viljema Pfeiferja. — Narodna stranka kandiduje v peti kuriji Matija Kunca, v gorenjskih in notranjih mestih dr. Andreja Ferjančiča, v kmetskih občinah trebanjskega okraja Josipa Višnikarja, v mestu ljubljanskem pa Josipa Kušarja. Drugi kandidatje še niso odločeni. V gorenjskih in notranjih mestih pa kandiduje na svojo roko kurat Anton Koblar. V gorenjskih kmetskih občinah je mislil kandidovati tudi Tomo Zupan, ki pa menda odstopi od kandidature, ko je katoliška stranka se izrekla proti njemu, ker se jej ne zdi povse zanesljiv.

Volitve v Trstu. — Vlada je odločila, da se volitve za peto kurijo in tretji kolegij za tržaško okolico ne bodo več vršile v Trstu, temveč v tržaški okolici sami. To so Slovenci prosili, ker je v mestu pritisk na volilce prevelik in so možje, ki volijo s Slovenci, predmet zasmehovanja italijanskih pouličnjakov. — Če je verjeti nemškemu listu, kandidoval bode od slovenskih socijalistov v Trstu bivši učitelj Kamušić, urednik „Brivca“ za državni zbor v peti kuriji. To kandidaturo bi bilo le obžalovati, ker bi se vsled tega le cepili slovenski glasovi.

Volitve v Istri. — V Istri kandiduje v peti kuriji od slovenske strani dr. Luginja. Italijani se boje, da bode voljen in so jeli prebivalstvo s tem begati, da je ta mož zbolel na možganih in torej ne bode mogel več politično delovati. To izmišljeno novico so prinesli italijanski listi in razširjajo jo italijanski agitatorji, upamo, da je ne bode nikdo verjel.

Dalmatinski deželni zbor se je izrekel proti osnovi italijanske ljudske šole v Spletu ker po mnenju hrvaške večine Dalmacija ni dvojezična dežela. Italijani, ki nikjer ne žive skupno, ne morejo smatrati za drugo narodnost. Vsled tega sklepa deželnega zbora so vsi italijanski poslanci ostavili deželni zbor in odložili svoje mandate. — Nadalje je sklenil deželni zbor resolucijo, naj se pri vseh državnih uradih v Dalmaciji upelje hrvaščina kot vnanji in notranji uradni jezik.

Volitev v štajerski deželni odbor. — Veleposestvo je volilo v štajerski deželni odbor grofa Franc Attemsa, mestni poslanci dr. Derschatto, zastopniki kmetskih občin pri ožji volitvi Slovenca Robiča, iz vsega zbora so voljeni pri ožji volitvi dr. Schmiderer, dr. Reicher in Kokoschinegg. Pomenljivo je pri tej volitvi, da sta pala konservativec Karlon in liberallec dr. Schreiner. Slovenci se za nobenega teh dveh niso imeli povoda ogrevati. Slovenci in nemški nacijonanci so pri volitvi drug drugega podpirali. Sedaj je v deželnem odboru jeden liberallec jeden Slovenec in štirje narodni Nemci. Liberalni in konservativni listi se zaradi tacega izida volitev silno jeze. Nemškonarodna „Ostdeutsche Rundschau“ priznava, da je prav, da imajo Slovenci svojega zastopnika v dež. odboru.

Kreta. — Na Grškem je vest, da je odšel princ Jurij z brodom na Kreta pomagat kristijanom, vzbudila nepopisno naidušenje Velikanske demonstracije proti Turčiji je prirejalo ljudstvo pred kraljevo palačo in ministerstvom. Kristijani so se seveda močno obveselili Grkov in dobili velik pogum napram Turkom. Obkolili so takoj Kanejo, da jo naskočijo, čim se v pristanu prikaže grška pomoč. Da je ta korak Grške iznenadil Turčijo in druge vevlasti, je umevno. Prva je takoj zahtevala pojasnil od Grške, zakaj je poslala vojno brodovje na Kreta. Ob ednem je pa Turčija obdolžila velesile, da so te krive ustanka na Kreti in postopanja Grške, ker so zahtevale izvedenje reform. — Velesile so se dogovorile, da zasedejo važne postojanke na Kreti, da prisilijo grško brodovje zapustiti obližje Krete, a da tudi preprečijo izkrcanje turških vojakov. Zapovedniki evropskih vojnih ladij, nahajajočih se okrog Krete, so že dobili naročilo, izvršiti te sklepe in izkrcati eden del moštva, da zasede rečena mesta. Pooblaščen so, da smejo tudi s silo postopati. Glavno poveljstvo se je poverilo francosko brodovje vodečemu admiralu. Mej tem, ko se velesile pripravljajo na odpor, vlada v Grški nepopisno naidušenje za boj proti Turčiji. Vsi rezervisti iz l. 1893. in 1894. so se že poklicali v vojsko. Na Kreti sami so grozoviti boji mej kristijani in mohamedanci. Vse beži, kar more. — Velesile so naznanile Grški, da ta ne sme računati na njih podporo, če nastane vojna. Zares pogumna se more vsled tega ta zvati, ker je po svojem polkovniku Vassosu že proglasila Kreta za del grške države. Dotična proklamacija pozivlja Krečane, da naj priznajo grškega kralja svojim vladarjem. — Velesile so že zasedle Kanejo. Prostovoljci prihajajo iz Grške, Turčija se pripravlja na odpor in velesile ne puste Grški vzeti Krete. Položaj je jako kritičen. Vsa zadeva se ne bo kmalu poravnala. Grška ne bo marala odjenjati, a velesile ji ne bodo pustile na Kreti dalje prodirati. Da bi vse velesile napale Grško to bi pa tudi ne bilo častno. Stvar se utegne dolgo vleči. Da bi se konečno le na srečo Krete končala in dovela tej zaželjeni mir.

Kuba. — Španjska vlada je že objavila načrt, kako misli pourediti razmere na Kubi. Pred vsem določa načrt, da se napravi upravni svet 35 članov iz mej Kubancev, ki bo pod načelstvom tačasnega guvernerja opravljal otok. Glede carine, trgovinskih pogodb in drugih važnejih zadev odloča upravni svet v sporazumu s španjskim ministerskim svetom. Načrt se vsestransko kritikuje. Edni se zadovoljuje z njim, drugi zopet ne. V Ameriki sploh je načrt napravil dober utis, pri ustaših seveda ne. Ti hrepene po še večji samostojnosti. Toliko je zdaj kubansko vprašanje bližje svoji rešitvi, da se je Španija vsaj voljno pokazala dati Kubi večje pravice, kakor jih je imela doslej. Korak k miru je storjen in morda se konečno Španija in Kubanci do cela sporazume mej seboj.

Obrtnija.

Stavbeni obrti.

Pritožbe o propadu male obrti se vedno boljše slišijo. Povsod se to posebno opaža, zlasti pa pri stavbinski stroki. V tej stroki izpodriva veliki kapital malega mojstra. Nekdanjih zidarskih, tesarskih mojstrov že ni več, temveč vsa ta dela in mnoga druga opravljajo stavbinski mojstri, ali jih pa prevzemajo velike stavbinske družbe, s katerimi mali zidarski mojster konkurirati ne more. Naravno je zatorej, da samostojni mali obrtniki vedno bolj propadajo.